

Raport podsumowujący zaawansowanie przygotowania projektu w ramach Polsko-Szwajcarskiego Programu Rozwoju Miasta finansowanego ze środków Drugiej Edycji Szwajcarskiej Pomocy Finansowej dla wybranych państwa członkowskich Unii Europejskiej w celu zmniejszenia różnic społeczno-gospodarczych w obrębie Unii Europejskiej.

Przygotowanie projektu oparto na dokumentach naboru organizowanego w ramach Polsko-Szwajcarskiego Programu Rozwoju Miast w tym na zapisach Regulamin naboru projektów w ramach Polsko-Szwajcarskiego Programu Rozwoju Miast. Podstawę metodyczną do pracy nad projektem stanowi poradnik pn. „Jak przygotować projekt w ramach Polsko-Szwajcarskiego Programu Rozwoju Miast?”. W poradniku opisano 17 kroków niezbędnych do sporządzenia kompletnego i merytorycznego wniosku o dofinansowanie realizacji projektu. W zamierzeniu Miasta Łomża planowany do złożenia projekt winien być komplementarny i zgodny z polityką rozwoju miasta, zawierający pakiet działań: podstawowych i uzupełniających.

Raport był sukcesywnie uzupełniany wraz z realizacją kolejnych kroków w projekcie.

Krok 1: Analiza dokumentacji naboru i podjęcie decyzji o realizacji projektu;

W celu przeprowadzenia analizy dokumentacji naboru i podjęcia decyzji o realizacji projektu zastosowano następujące kroki:

- a) zebrano i zweryfikowano posiadane dokumenty, w tym dokumenty strategiczne dla Miasta i jego obszaru funkcjonalnego oraz dla partnera krajowego (Gmina Piątnica);
- b) przeanalizowano aktualną wersję dokumentacji naboru, w tym warunki brzegowe, cele i harmonogram naboru:
 - miasto znajduje się na liście 139 miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze wskazanej w dokumentacji naboru;
 - wszystkie osoby, które powinny wziąć udział w procesie decyzyjnym zostały zidentyfikowane i zapoznały się z dokumentacją naboru;
 - cele naboru, zasady aplikowania, kryteria wyboru projektów są znane osobom zaangażowanym na tym etapie i wszystkie osoby rozumieją je tak samo;
 - zorganizowano spotkanie, na którym każda z osób decyzyjnych miała możliwość wypowiedzenia się na temat możliwości, jakie daje Miastu ogłoszony nabór w świetle deficytów, potencjałów i wyzwań rozwojowych Miasta, a także priorytetów jego władz oraz społecznych oczekiwań;
 - podjęto decyzję o przystąpieniu do prac nad projektem, wskazując osoby odpowiedzialne za dalsze prowadzenie procesu opracowania projektu;
 - wskazano ramy czasowe na podejmowanie kolejnych kroków dotyczących procesów decyzyjnych w projekcie.

Krok 2: Powołanie zespołu projektowego

- wskazano kierownika zespołu projektowego;
- wyłoniono trzon zespołu projektowego, a wskazani członkowie zespołu zapewnią efektywność pracy w zespole, w tym mają umiejętności i wiedzę odpowiadającą wszystkim kluczowym obszarom projektu biorąc pod uwagę, że kształt projektu na tym etapie jest wstępnie zarysowany; jasno zdefiniowano role i odpowiedzialności każdego członka zespołu wszyscy członkowie zespołu wiedzą, że są jego członkami i czego się od nich oczekuje; w zespole uwzględniono udział przedstawiciela Partnera krajowego;
- dopuszcza się możliwość zaangażowania zewnętrznych doradców lub konsultantów w specjalistycznych obszarach, które mogą być kluczowe dla projektu;
- zaplanowano zasady rozbudowy/przebudowy zespołu (elastyczność jego rozwoju) w zależności od kierunku w jakim będzie zmierzał projekt i pojawiających się wymagań;
- sposób zarządzania projektem został przyjęty zgodnie z praktyką stosowaną przez Miasto Łomżę przy realizacji projektów o podobnym charakterze;
- zespół oraz sposób jego funkcjonowania sformalizowano, przyjęto Zarządzenie nr 250/24 Prezydenta Miasta Łomża z dnia 24 czerwca 2024 r. w sprawie powołania Zespołu projektowego ds. przygotowania i realizacji projektu w ramach Polsko-Szwajcarskiego Programu Rozwoju Miasta finansowanego ze środków Drugiej Edycji Szwajcarskiej Pomocy Finansowej dla wybranych państwa członkowskich Unii Europejskiej w celu zmniejszenia różnic społeczno-gospodarczych w obrębie Unii Europejskiej;
- wyznaczono Radę Interesariuszy Zewnętrznych – Rada została wyznaczona na podstawie analizy:
 - posiadanych danych miejskich rad społecznych (baz NGO - wykaz nadzorowanych podmiotów przez Oddział Ewidencji Ludności COM UM Łomża (<https://lomza.bip.net.pl/kategorie/369-stowarzyszenia/artykuly/190-stowarzyszenia?lang=PL>, bazy));
 - danych statystycznych – dane w Banku Danych Lokalnych, Grupa: Podmioty Gospodarki Narodowej – Wskaźniki),
 - doświadczenia zdobytego podczas przygotowania i realizacji projektu w ramach programu Rozwój Lokalny „Łomża – Miasto, w którym żyję i pracuję” finansowanego z NMF i BP.
- dodatkowo w dn. 27.05.2024 r. rozesłano maila z prośbą o wskazanie lokalnych liderów działających w różnych obszarach, którzy wyróżniają się aktywnością; wiadomość e-mail została skierowana do wszystkich jednostek organizacyjnych miasta (przedszkola, szkoły, spółki miejskie,

jednostki kultury, jednostki pomocy społecznej) oraz do naczelników i kierowników wydziałów Urzędu Miejskiego (łącznie ponad 70 odbiorców); w odpowiedzi wskazano dodatkowych 21 interesariuszy (osób i jednostek/organizacji);

- w dn. 11-12.06.2024 r. zostało skierowane pisemne zaproszenie do członków Rady interesariuszy zewnętrznych przy Zespole projektowym ds. przygotowania i realizacji projektu z prośbą o wyrażenie zgody i chęci uczestnictwa w pracach Rady;
- w dn. 13.06.2024 r. Partner Gmina Piątnica po wewnętrznej konsultacji także wskazał 9 interesariuszy do uczestnictwa w pracach Rady;
- w efekcie w dn. 27.06.2024 r. przyjęto Zarządzenie Prezydenta Miasta nr 253/24 w sprawie powołania Rady interesariuszy zewnętrznych przy Zespole projektowym ds. przygotowania i realizacji projektu w ramach Polsko-Szwajcarskiego Programu Rozwoju Miast finansowanego ze środków Drugiej Edycji Szwajcarskiej Pomocy Finansowej dla wybranych państw członkowskich Unii Europejskiej w celu zmniejszenia różnic społeczno-gospodarczych w obrębie Unii Europejskiej;
- powołana Rada Interesariuszy Zewnętrznych składa się z 33 członków reprezentujących różne środowiska i grupy społeczne (osoby ze specjalnymi potrzebami, kultura, przedsiębiorcy, NGO, środowisko, pomoc społeczna, uczelnie wyższe, działalność obywatelska, Partner krajowy itp.).

Krok 3: Określenie założeń projektu

- przeanalizowano – jeszcze bez wchodzenia w szczegółową analizę danych – jakie są deficyty miasta, jakie są potrzeby rozwojowe, jakie są nastroje i oczekiwania społeczne, jakie deklaracje składały władze miasta w ostatnich wyborach i co dla nich jest ważne;
- przeanalizowano efekty wcześniej zrealizowanych inicjatyw;
- określono wstępnie obszary tematyczne, których projekt powinien dotyczyć; wstępnie określono jakie problemy Miasto chce rozwiązywać oraz jakie potencjały Miasto chce rozwijać i wzmacniać; wskazuje się na:
 - kwestie środowiskowe (tereny zielone, budownictwo pasywne, mobilność zrównoważona i kwestie świadomości, w tym w zakresie odpadów, korzystania z wody i gospodarki ściekowej) oraz ryzyka związane ze zmianami klimatu;
 - kwestie społeczne, w tym bezpieczeństwo publiczne (z uwzględnieniem sytuacji geopolitycznej);
 - kwestie instytucjonalne – przede wszystkim rozwój kadr samorządu lokalnego;

- dokonano także wstępnej analizy obszarowej lokalizacji potencjałów, a w konsekwencji podjęto rozmowy o geograficznym zasięgu projektu, w tym zaplanowano udział partnera z obszaru funkcjonalnego;
- Miasto współpracowało w przeszłości z partnerem krajowym przy realizacji innych inicjatyw, a współpraca zaowocowała korzyścią dla każdej ze stron; przykładem udanej współpracy jest:
 - współpraca z przy realizacji projektu: Łomża – Miasto, w którym żyję i pracuję (projekt realizowany w ramach Programu Rozwój Lokalny, finansowany ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014-2021 w wysokości 85% oraz z Budżetu Państwa w wysokości 15%);
- partner krajowy jest gotowy poświęcić na realizację inicjatyw odpowiednią ilość czasu i zasobów, jest także otwarty na nowe technologie i metody oraz na ewentualne zmiany w projekcie;
- na dalszych etapach prac planuje się sporządzić analizę ryzyka dla działań projektowych;
- zaplanowano kolejne kroki w określeniu ostatecznego kształtu projektu, jak również przewidziano możliwość dokonywania zmian w projekcie.

Krok 4: Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej miasta oraz potrzeb społeczności lokalnej

- przeprowadzenie diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej miasta zostało powierzone zespołowi projektowemu;
- zakres tematyczny: zgodnie z teorią zrównoważonego rozwoju zakres tematyczny opracowania obejmuje 3 sfery:
 - społeczna, w tym: analiza procesów demograficznych, zasobów mieszkaniowych oraz sektora edukacji, ochrony zdrowia, kultury, sportu i rekreacji, pomocy społecznej i innych;
 - gospodarcza, w tym: analiza struktury gospodarczej, przedsiębiorczości, rynku pracy, atrakcyjności inwestycyjnej, turystyki, finansów publicznych jst i innych;
 - środowiskowo-przestrzenna, w tym: charakterystyka położenia, transportu i komunikacji oraz najważniejszych aspektów środowiska przyrodniczego i jego ochrony, tj. jakości powietrza, gospodarki wodno-kanalizacyjnej, gospodarki odpadami, planowania przestrzennego i innych;
- zakres przestrzenny opracowania obejmuje Miasto Łomża w granicach administracyjnych z uwzględnieniem analizy wybranych uwarunkowań partnera krajowego (Gmina Piątnica);
- zakres czasowy: w opracowaniu wykorzystane zostały najbardziej aktualne źródła danych i informacji dostępnych w momencie przygotowywania dokumentu, a zakres czasowy opracowania

obejmuje głównie lata 2013-2023, a tam, gdzie brak danych dla roku 2023, okres 2012-2022. Ocenia się, że do końca września będzie można ujednolicić informacje na rok 2023 dla danych, dla których na moment sporządzania diagnozy takich informacji brakowało;

- źródła danych i informacji:
 - dane Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych;
 - raport predefiniowany przygotowany w ramach Polsko-Szwajcarskiego Programu Rozwoju Miast – celem raportu jest prezentacja stanu i zachodzących zmian kluczowych procesów społeczno-gospodarczych dla każdego z miast objętych programem; raport wykorzystuje zgromadzone dane i metodologię wypracowaną przez specjalistów Związku Miast Polskich przy tworzeniu Monitora Rozwoju Lokalnego i prezentuje: ogólną ocenę potencjału rozwoju miasta na tle jego grupy porównawczej; kluczowe procesy społeczno-gospodarczych miasta i jego obszaru otoczenia oraz grupy porównawczej; w raporcie prezentowana jest wartość ogólnego syntetycznego wskaźnika rozwoju miasta oraz wartość syntetycznego wskaźnika rozwoju miasta w trzech wymiarach: gospodarczym, społecznym oraz środowiskowym; wartości syntetyczne wskaźników są zawsze prezentowane w odniesieniu do grupy porównawczej; dane oraz wskaźniki wygenerowane są z Monitora Rozwoju Lokalnego (tj. systemu bazującego na danych dostępnych w GUS BDL, oraz danych pozyskanych przez ZMP z innych systemów takich jak: MF, dane do 2022 r., POLTAX, dane do 2020 r., ZUS, dane do 2022 r., SIO, dane do 2021 r.); grupy porównawcze zostały przyjęte zgodnie w opracowaniu zespołu profesorów Śleszyńskiego i Komornickiego klasyfikacji funkcjonalnej gmin w Polsce; są to gminy o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju, a zatem o podobnych uwarunkowaniach rozwojowych i stanowią punkt odniesienia - jest to pokazanie stanu gminy na tle stanu swoistego „rynku”, który stanowią pozostałe gminy z grupy porównawczej; szczegółowy opis metodologii analizy wg MRL i doboru grupy porównawczej znajduje się pod linkiem <https://monitorrozwaju.pl/metoda-oceny-sytuacji-spoecznej-gospodarczej-i-stanu-srodowiska.html>;
 - badania ankietowe przeprowadzone wśród młodzieży, przedsiębiorców oraz lokalnych liderów;
 - kwestionariusz samooceny w zakresie rozwoju i promowania przedsiębiorczości;
- metodologia: w pierwszej kolejności przeprowadzono analizę ogólną statystyczną dla sfery społecznej, gospodarczej i środowiskowo-przestrzennej a wnioski zestawiono z wynikami badań ankietowych; następnie przeanalizowano uwarunkowania wynikające z powiązań funkcjonalnych na obszarze MOF Miasta Łomży, w tym celu skorzystano z zapisów Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Łomży; następnie, dla wybranych na podstawie w/w źródeł zjawisk, potencjałów i obszarów problemowych, przeprowadzono analizę pogłębiającą;

- bazując na danych ilościowych oraz wnioskach płynących z badań ankietowych, raportu predefiniowanego, konsultacji w zespole projektowym i wśród interesariuszy oraz celach zawartych w dokumentach strategicznych, w szczególności Strategii Rozwoju Miasta Łomża do roku 2030 oraz Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Łomży i mając na względzie rozwój Miasta w harmonii z obszarem funkcjonalnym **wytypowano następujące główne obszary interwencji: niebiesko-zielona infrastruktura; mobilność zrównowazona; edukacja ekologiczna;**
- z danych statystycznych wyłania się przede wszystkim problem demograficzny, tj. kurcząca się populacja miasta; ocenia się, że ważniejsze w tym kontekście jest zjawisko migracji; z kolei odpływ młodych ludzi przekłada się także na ujemny przyrost naturalny; w tym kontekście ważne jest postrzeganie miasta przez osoby młode oraz ich plany życiowe;
- z badań młodzieży wyłania się przede wszystkim problem związany z kondycją lokalnego rynku pracy; informacje te zestawiono z oceną uwarunkowań prowadzenia działalności gospodarczej wyłaniającą się z badań ankietowych przeprowadzonych wśród podmiotów gospodarczych;
- przedsiębiorcy wskazali, że słabą stroną Miasta jest jakość i dostępność oferty pracy i rynku pracy, w tym wysokość zarobków i płac; przedsiębiorcy wskazują także, że słabą stroną jest zarówno dostępność, jak i ceny mieszkań; jako największe ryzyko dla działalności gospodarczej wskazano wzrost kosztów działalności gospodarczej (energia, praca, czynsz);
- według lokalnych liderów niewątpliwym atutem Miasta są zasoby środowiskowe, co podkreśla w badaniach ankietowych młodzież, przedsiębiorcy i lokalni liderzy; na podstawie analizy wyników badań ankietowych identyfikuje się konieczność wykorzystania i jednocześnie ochrony zasobów środowiska naturalnego; oczekiwane jest przede wszystkim inwestowanie w odnawialne źródła energii, zazielenianie terenów miejskich, edukowanie ekologiczne społeczeństwa, stosowanie zasady 6R, stosowanie nawierzchni przepuszczalnych i małej retencji, redukcja niskiej emisji i spalin, a w nieco mniejszym stopniu ograniczanie ruchu pojazdów i rozwój transportu zbiorowego;
- pozytywnie ocenia się transport publiczny, jakość wody pitnej, działanie systemu selektywnego zbierania odpadów komunalnych oraz czystość i estetykę przestrzeni publicznych oraz dostępność infrastruktury rekreacyjno-sportowej;
- według przedsiębiorców silną stroną miasta w kontekście infrastruktury i przestrzeni jest komunikacja i transport zbiorowy, jakość i zakres usługi komunalnych, infrastruktura sportowa i rekreacyjna, estetyka otoczenia i jakość przestrzeni publicznych, jakość i czystość środowiska naturalnego;
- do realizacji działań rozwojowych zostaną wykorzystane zasoby przyrodnicze i infrastrukturalne. Ważnym zasobem są zasoby kadrowe w postaci zespołu projektowego oraz interesariusze projektu;

- istnieją lokalne organizacje lub instytucje, które mogą wspierać realizację projektu – przedstawiciele tychże instytucji zostały zaangażowane do realizacji projektu w postaci zespołu projektowego i interesariuszy;
- możliwości wykorzystania nowych technologii w celu poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej miasta będą analizowane w momencie szczegółowego planowania rozwiązań projektowych;
- Miasto jest otwarte na innowacje, a główne bariery w tym zakresie to ograniczone możliwości finansowe i ograniczone kompetencje kadrowe;
- zidentyfikowano możliwości współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, sektorem prywatnym czy uczelniami – w projekt będzie zaangażowany partner samorządowy, tj. Gmina Piątnica a wśród zespołu projektowego i interesariuszy zaangażowano przedstawicieli sektora prywatnego oraz uczelni;
- mocne strony i potencjały oraz słabości i zagrożenia związane z sytuacją społeczno-gospodarczą miasta wskazano obszernie w **Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej miasta** w części pod nazwą „**Wnioski z analizy ogólnej oraz uwarunkowań strategicznych – mocne strony, potencjały, deficyty, problemy i wyzwania**”;

Krok 5: Identyfikacja zagadnień wymagających interwencji w ramach projektu

- konkretne problemy lub wyzwania ma rozwiązać projekt i jego działania – **wytypowane następujące główne obszary interwencji: niebiesko-zielona infrastruktura wraz z edukacją ekologiczną; mobilność zrównoważona; integracja i aktywizacja społeczna oraz bezpieczeństwo publiczne korespondują z potrzebami Miasta oraz jego obszaru funkcjonalnego, są uznane jako ważne przez społeczność lokalną, jak również bazują na potencjałach obszaru; oczywiście potrzeby rozwojowe są znacznie szersze, ale w ramach Polsko-Szwajcarskiego Programu Rozwoju Miast finansowanego z Drugiej Edycji Szwajcarskiej Pomocy Finansowej planuje się realizować działania w ramach ww. obszarów**; realizacja działań strategicznych wymaga sprawnie działających kadr i procesów; rozwój instytucjonalny kadr i procesów odgrywa kluczową rolę w efektywnym funkcjonowaniu samorządu lokalnego; samorząd jest odpowiedzialny za zaspokajanie potrzeb społeczności lokalnej, a jego skuteczność zależy w dużej mierze od jakości kadr oraz sprawności procesów administracyjnych;
- przyczyny i skutki ww. problemów czynią je najpilniejszymi do rozwiązania, te konkretne problemy wymagają interwencji, ponieważ:
 - ochrona środowiska, klimatu i zasobów naturalnych ma bezpośredni wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców Łomży, zarówno w krótkim, jak i długim okresie. Redukcja emisji gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń powietrza, osiągnięta dzięki poprawie efektywności energetycznej i wzrostowi udziału odnawialnych źródeł energii (OZE),

prowadzi do zmniejszenia poziomu smogu i innych zanieczyszczeń atmosferycznych. Dzięki temu mieszkańcy oddychają czystszy powietrzem, co zmniejsza ryzyko chorób układu oddechowego, sercowo-naczyniowego oraz alergii; dzięki efektywniejszemu wykorzystaniu energii oraz wprowadzeniu odnawialnych źródeł, instytucje publiczne mogą płacić mniej za energię elektryczną i ogrzewanie, co przyczynia się do poprawy sytuacji finansowej samorządu i pozwala przekierować zasoby finansowe na inne cele; ograniczenie emisji hałasu w miastach (zwłaszcza wzdłuż tras komunikacyjnych i w gęsto zaludnionych obszarach) znacząco poprawia komfort codziennego życia; mniejsza ilość hałasu pozwala na lepszy wypoczynek, poprawia koncentrację i zmniejsza stres, co wpływa na ogólną jakość życia; zmniejszenie hałasu ma pozytywny wpływ na zdrowie psychiczne, redukując ryzyko problemów takich jak chroniczny stres, nerwowość czy bezsenność, które są częste w hałaśliwym otoczeniu;

działania mające na celu ograniczenie ryzyka zalań i podtopień (w tym ulepszona infrastruktura przeciwpowodziowa) zwiększają bezpieczeństwo mieszkańców, chroniąc ich mienie oraz przestrzeń miejską przed skutkami intensywnych opadów; racjonalne zarządzanie wodami opadowymi, w tym retencja i pozwalają na korzystanie z zasobów wody w okresach suszy;

zwiększenie retencji wody, poprzez rozwój zielonych powierzchni i systemów zarządzania wodami deszczowymi, przyczynia się do zwiększenia terenów zielonych, co poprawia mikroklimat w mieście i redukuje efekt miejskiej wyspy ciepła;

dbanie o zieleń i tereny rekreacyjne prowadzi do zwiększenia dostępności do dobrej jakości terenów zielonych w mieście (np. parki miejskie); te miejsca sprzyjają wypoczynkowi, rekreacji i integracji społecznej, jednocześnie poprawiając jakość powietrza i klimatu miejskiego; zachowanie różnorodności biologicznej oraz dbałość o przyrodę w mieście wpływają pozytywnie na zdrowie psychiczne mieszkańców; możliwość obcowania z naturą zmniejsza poziom stresu, poprawia samopoczucie oraz zwiększa więź ludzi z naturą; dbałość o zasoby przyrodnicze zwiększa odporność miasta na zmiany klimatyczne; tego rodzaju ekosystemy pomagają regulować temperaturę, wilgotność oraz zmniejszają ryzyko powodzi, co ma bezpośrednie znaczenie dla komfortu życia w mieście; wprowadzenie ekologicznych rozwiązań często wiąże się z poprawą infrastruktury i usług publicznych, takich jak transport publiczny, dostęp do czystej wody czy terenów zielonych; to z kolei przekłada się na lepszy dostęp do tych zasobów, również dla osób o niższych dochodach, co zmniejsza nierówności społeczne;

Łomża dbająca o środowisko i adaptująca się do zmian klimatycznych staje się bardziej atrakcyjna dla inwestorów, turystów oraz nowych mieszkańców; infrastruktura sprzyjająca zrównoważonemu rozwojowi podnosi prestiż Miasta i jego konkurencyjność; działania na rzecz ochrony środowiska i adaptacji do zmian klimatycznych pomagają

tworzyć zrównoważone warunki do życia dla przyszłych pokoleń, zapewniając stabilne i zdrowe środowisko miejskie;

wszystkie te interwencje mają na celu stworzenie zdrowszego, bardziej zrównoważonego i komfortowego Miasta, co bezpośrednio wpływa na dobrostan mieszkańców oraz poprawę jakości ich życia;

- transport jest jednym z najważniejszych czynników determinujących rozwój miast i kluczowym elementem planowania miejskiego transportu w celu poprawy dostępności, zrównoważonego rozwoju i redukcji negatywnego wpływu transportu na środowisko; utrzymanie wysokiego udziału transportu zbiorowego w liczbie podróży zmotoryzowanych w mieście wpływa w największym stopniu na ograniczenie zanieczyszczeń emitowanych do środowiska przez ruch pojazdów; warunkiem uzyskania jak największego pakietu korzyści dla mieszkańców jest zachęcenie ich do rezygnacji z codziennego używania samochodu osobowego – na rzecz autobusu; brak podjęcia działań w celu usprawnienia funkcjonowania komunikacji miejskiej postawi komunikację miejską w Łomży na mniej atrakcyjnej pozycji; jej znaczenie w przewozach będzie coraz bardziej spadać, a z tym również potoki pasażerskie będą maleć (mniej pasażerów to mniejsze przychody i gorsza rentowność całego systemu komunikacyjnego); wówczas preferencje mieszkańców będą jeszcze bardziej korzystne dla transportu indywidualnego niż to ma miejsce obecnie; system transportowy Łomży składa się przede wszystkim z dróg, w tym jednojezdniowych oraz dwujezdniowych, oraz transportu publicznego, w tym autobusów, które obsługują linie zarówno miejskie, jak i podmiejskie; Łomża jest także ważnym ośrodkiem przemysłowym województwa podlaskiego, co wymaga dobrego rozwiniętego systemu transportowego dla przewozu towarów, w tym transportu ciężarowego; rozwój systemu transportowego Łomży może być kierowany przez wiele czynników, takich jak ilość mieszkańców, gęstość zaludnienia, ruch turystyczny, a także rozwój gospodarczy miasta;
- działania integracyjne sprzyjają swobodnej wymianie poglądów, pomysłów oraz dyskusjom w mniej formalnych okolicznościach; uczestnicy mogą lepiej się poznać, wyrazić swoje opinie, podzielić się doświadczeniami i nawiązać nowe relacje, które mogą być kontynuowane w codziennym życiu; działania integracyjne wzmacniają poczucie przynależności do danej społeczności, sprzyjają budowaniu tożsamości grupowej i wzmacniają więź emocjonalną z grupą, co może mieć długoterminowe korzyści dla współpracy i solidarności w grupie; dla uczestników działań integracyjnych jest to także możliwość by zaspokoić potrzebę bycia zauważonymi i docenionymi; jest to także okazja do uzyskania wsparcia emocjonalnego, szczególnie dla osób, które przeszły przez trudne sytuacje życiowe;
- Miasto przygotowuje inwestycje w zakresie adaptacji do zmian klimatu; realizuje działania w zakresie efektywności energetycznej, edukacji ekologicznej, transportu oraz integracji społecznej;

- dotychczasowe doświadczenia stanowią dowody na skuteczność proponowanych interwencji;
- Miasto na dalszych etapach będzie identyfikować dobre praktyki, przykłady z innych (polskich i zagranicznych) samorządów, w rozwiązywaniu podobnych problemów.

Krok 6: Potwierdzenie założeń projektu, w tym sformułowanie celu projektu

- Założenia projektu odpowiadają na potrzeby i problemy zidentyfikowane podczas analizy sytuacji społeczno-gospodarczej i potrzeb społeczności lokalnej.
- Cel projektu wynika z diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej miasta, jest jasno sformułowany i zrozumiały, jest mierzalny i czy można go ocenić za pomocą konkretnych wskaźników. Cel projektu jest elastyczny na tyle, aby można go było dostosować do zmieniających się warunków i wymagań projektu. Cel projektu jest realistyczny i możliwy do osiągnięcia we wskazanym czasie i za pomocą dostępnych zasobów. Cel projektu jest określony w czasie (osiągnięcie w okresie realizacji projektu).
- w nawiązaniu do Umowy Ramowej, ogólnym celem Programu Współpracy jest przyczynienie się do zmniejszenia różnic społeczno-gospodarczych w UE i w Państwie Partnerskim, w oparciu o stosunki dwustronne między Szwajcarią a Państwem Partnerskim oraz dalsze wzmacnianie tych stosunków; projekt będzie realizował następujące cele Programu:
 - promowanie wzrostu gospodarczego i dialogu społecznego oraz zmniejszanie bezrobocia (wśród młodzieży):
 - cel projektu: nie dotyczy;
 - zarządzanie migracją i wspieranie integracji; wzrost bezpieczeństwa publicznego:
 - cel projektu: poprawa bezpieczeństwa publicznego poprzez wzrost świadomości mieszkańców w zakresie obrony cywilnej;
 - ochrona środowiska i klimatu:
 - cel projektu: ochrona środowiska i klimatu w łomży poprzez inwestycje w miejsca edukacji ekologicznej, zielone obszary miejskie, budownictwo pasywne i drogi oraz edukację ekologiczną w zakresie efektywności energetycznej, zrównoważonej mobilności, gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami;
 - wzmocnienie systemów socjalnych:
 - cel projektu: wzmocnienie mniejszości i grup w niekorzystnej sytuacji społecznej poprzez realizację działań integracyjnych;
 - społeczeństwo obywatelskie i przejrzystość.
 - cel projektu: wzmocnienie potencjału lokalnego samorządu na rzecz efektywności działań i przejrzystości poprzez rozwój kompetencji społecznych i technicznych oraz współpracę bilateralną;

realizacja projektu przyczyni się do zmniejszania różnic gospodarczych i społecznych w Polsce poprzez podnoszenie jakości życia mieszkańców małych i średnich miast za sprawą rozwijania

zdolności miast do planowania strategicznego oraz poprawy warunków życia przy pomocy ukierunkowanych inwestycji.

Krok 7: Zbadanie zgodności (spójności) celu projektu z polityką rozwojową miasta określoną w dokumentach strategicznych miasta oraz celami Programu Rozwoju Miast

- dokładnie przeanalizowano wszystkie aktualne dokumenty strategiczne miasta i partnera – zarówno te o charakterze ogólnym, jak i dokumenty branżowe;
- w sposób nie budzący wątpliwości zrozumiano główne priorytety i cele zawarte w tych dokumentach a cel projektu jest jasno sformułowany w kontekście terminologii i kierunków działania określonych w dokumentach strategicznych;
- cel projektu odnosi się bezpośrednio do specyficznych wyzwań lub celów wyznaczonych w dokumentach strategicznych Miasta Łomża i Gminy Piątnica;
- cel projektu i cele szczegółowe odpowiadają na szereg priorytetów rozwojowych miasta, partnera i obszaru funkcjonalnego), a projekt wprost wspiera realizację tych priorytetów;
- w szczególności projekt i planowane działania wnoszą wartość dodaną do obszarów, które zostały zidentyfikowane jako kluczowe dla przyszłego rozwoju miasta;
- przewiduje się, że realizacja projektu przyniesie trwałe zmiany w tych obszarach;
- projekt jest skoordynowany z innymi trwającymi lub planowanymi inicjatywami w mieście;
- projekt wypełnia luki w obecnych działaniach rozwojowych lub wzmacnia inne inicjatywy;
- bieżące konsultacje i spotkania z kluczowymi interesariuszami potwierdzają zgodność celu projektu z polityką rozwojową miasta;
- przewidywane krótko- i długoterminowe efekty projektu realizują logikę interwencji ogólnych celów rozwojowych miasta, partnera i obszaru funkcjonalnego;
- nie przewiduje się żadnych potencjalnych negatywnych skutków realizacji projektu dla polityki rozwojowej miasta albo którejś z grup interesariuszy;
- realizacja celu projektu wprost przyczyni się do zrównoważonego rozwoju miasta;
- plany monitorowania i ewaluacji zgodności realizacji projektu z celami strategicznymi miasta oraz kryteria sukcesu, które zostaną użyte do oceny tej zgodności są w trakcie opracowania.

Krok 8: Określenie założeń do działań możliwych do realizacji w ramach projektu

- sprawdzono, że zaproponowane działania stanowią odpowiedź na zidentyfikowane problemy/potencjały/wyzwania – poprzez odniesienie działań do celów określonych w dokumentach strategicznych i wykazanie ich spójności;
- działania są społecznie oczekiwane i efektywne – zgodność działań z uprzednio konsultowanymi dokumentami strategicznymi, jak również uzgodnienie działań w zespole projektowym i grupie interesariuszy potwierdza ich społeczne pożądanie i efektywność;
- mierzalne cele dla każdego z działań znajdują odzwierciedlenie we wskaźnikach określonych w WPP;
- określono zarówno ogólny zakres każdego działania, jak i zasoby konieczne do realizacji każdego z działań (finansowe, personalne, technologiczne, infrastrukturalne);
- na bazie doświadczenia oraz posiadanej dokumentacji dla części działań określono czas potrzeby na realizację działania
- działania bezpośrednio przyczyniają się do osiągnięcia celów projektu – realizacja projektu przyczyni się do zmniejszania różnic gospodarczych i społecznych w Polsce poprzez podnoszenie jakości życia mieszkańców Łomży i OF przy pomocy ukierunkowanych działań; cele obszaru 1 i 2 uzupełniają się i wpływają na jakość życia mieszkańców; podejmowane w ramach celów działania nie mają charakteru incydentalnego, a wpisują się w długofalową politykę rozwoju Łomży i jej OF; cele obejmują zagadnienia wpisujące się w obszary temat; SDC i SECO i są spójne z celami szczegółowymi Programu Szwajcarskiego;
- działania wpływają na długoterminowe cele rozwojowe miasta lub obszaru funkcjonalnego – obszary interwencji: 1) niebiesko-zielona infrastruktura, edukacja ekologiczna, mobilność zrównoważona; 2) integracja i aktywizacja społeczna, bezpieczeństwo publiczne korespondują z potrzebami Miasta i jego OF, są uznane jako ważne przez społeczność, bazują na potencjałach obszaru; działania wpływają na długoterminowe cele rozwojowe miasta i obszaru funkcjonalnego, co potwierdzają zapisy:
 - Strategii Rozwoju Miasta Łomża do roku 2030 (Uchwała 509/LV/22, SRML, <http://www.lomza.pl/bip/prawo.php?wiad=8809>);
 - Strategii Rozwoju Gminy Piątnica na lata 2021-2030 (Uchwała 257/XL/2022, SRGP, https://prawomiejscowe.pl/UrzadGminyPiatnica/document/823603/Uchwala-257_XL_2022);
 - Strategia ZIT MOF Miasta Łomży (Uchwała nr 691/LXXVIII/23, SMOF, <http://www.lomza.pl/bip/prawo.php?wiad=9529>);
 - strategię sektorowe dotyczące ww. obszarów:
 - obszar niebiesko-zielona infrastruktura, edukacja ekologiczna, mobilność zrównoważona:
 - Miejski Plan Adaptacji do zmian klimatu dla Miasta Łomża do 2030 (Uchwała 568/LXIV/22), <http://www.lomza.pl/bip/prawo.php?wiad=9064>; Program Ochrony Środowiska dla Miasta Łomża na lata 2021-2026 z perspektywą do 2030 (Uchwała 401/XLI/21), <http://www.lomza.pl/bip/prawo.php?wiad=8363>; Program Ochrony Środowiska dla Gminy Piątnica na lata 2021-2026 z perspektywą do r. 2030 (Uchwała 207/XXXIII/2021), https://prawomiejscowe.pl/UrzadGminyPiatnica/document/767484/Uchwala-207_XXXIII_2021; Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Miasta Łomża do r. 2030 (Uchwała 478/LI/22), <http://www.lomza.pl/bip/prawo.php?wiad=8686>; Plan zrównoważonego

rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Miasta Łomża na lata 2023-2030 (Uchwała 688/LXXVIII/23, <http://www.lomza.pl/bip/prawo.php?wiad=9526>;

- obszar integracja i aktywizacja społeczna, bezpieczeństwo publiczne: Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w mieście Łomża na lata 2021-2030 (Uchwała 366/XXXVI/21), <http://www.lomza.pl/bip/prawo.php?wiad=8211>; „Program wspierania rodziny w mieście Łomża na lata 2022-2024” (Uchwała nr 440/XLVII/21), <http://www.lomza.pl/bip/prawo.php?wiad=8519>; Program wspierania rodziny w mieście Łomża na lata 2025-2027 (Uchwała 52/VIII/24), <https://lomza.bip.net.pl/kategorie/575-uchwaly-rml-ix-kadencji/artykuly/1630-uchwala-nr-52viii24-w-sprawie-przyjecia-programu-wspierania-rodziny-w-miescie-lomza-na-lata-20252027?lang=PL>; Gminny Program Rewitalizacji Miasta Łomża na lata 2024-2034 (Uchwała 709/LXXXII/24), <http://www.lomza.pl/bip/prawo.php?wiad=9643>;
- pozytywne skutki działań dla lokalnej społeczności – obszary interwencji: 1) niebiesko-zielona infrastruktura, edukacja ekologiczna, mobilność zrównoważona; 2) integracja i aktywizacja społeczna, bezpieczeństwo publiczne korespondują z potrzebami Miasta i jego OF, są uznane jako ważne przez społeczność, bazują na potencjałach obszaru; działania przyczynią się do:
 - ochrony środowiska i klimatu poprzez inwestycje w miejsca edukacji ekologicznej, zielone obszary miejskie, budownictwo pasywne, infrastrukturę związaną z transportem publicznym i edukację ekologiczną w zakresie efektywności energetycznej, zrównoważonej mobilności, gospodarki wodno-ściekowej i odpadami
 - poprawy bezpieczeństwa publicznego poprzez wzrost świadomości mieszkańców w zakresie obrony cywilnej;
 - wzmocnienia mniejszości i grup w niekorzystnej sytuacji społecznej poprzez realizację działań integracyjnych; promowanie równości szans, wzajemnego szacunku, a także stworzenie wspólnego miejsca dla różnych grup w społeczności.
- na etapie wstępnej propozycji projektu nie zidentyfikowano negatywnych skutków realizacji działań;
- zaproponowane rozwiązania mają charakter trwały i gwarantują realny wpływ na zmianę sytuacji w mieście – działania realizują logikę interwencji dokumentów strategicznych, zatem przyczyniają się do wprowadzania pożądanych w Łomży i na obszarze funkcjonalnym zmian;
- cele działań są zgodne z celami projektu i celami Programu Rozwoju Miast – w nawiązaniu do Umowy Ramowej, ogólnym celem Programu Współpracy jest przyczynienie się do zmniejszenia różnic społeczno-gospodarczych w UE i w Państwie Partnerskim, w oparciu o stosunki dwustronne między Szwajcarią a Państwem Partnerskim oraz dalsze wzmacnianie tych stosunków. Projekt będzie realizował następujące cele Programu:
 - Zarządzanie migracją i wspieranie integracji; wzrost bezpieczeństwa publicznego – cel projektu: poprawa bezpieczeństwa publicznego poprzez wzrost świadomości mieszkańców w zakresie obrony cywilnej;
 - Ochrona środowiska i klimatu – cel projektu: ochrona środowiska i klimatu w Łomży poprzez inwestycje w miejsca edukacji ekologicznej, zielone obszary miejskie, budownictwo pasywne i drogi

oraz edukację ekologiczną w zakresie efektywności energetycznej, zrównoważonej mobilności, gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami;

- Wzmocnienie systemów socjalnych – cel projektu: wzmocnienie mniejszości i grup w niekorzystnej sytuacji społecznej poprzez realizację działań integracyjnych;
- Społeczeństwo obywatelskie i przejrzystość – cel projektu: wzmocnienie potencjału lokalnego samorządu na rzecz efektywności działań i przejrzystości poprzez rozwój kompetencji społecznych i technicznych oraz współpracę bilateralną;

realizacja projektu przyczyni się do zmniejszania różnic gospodarczych i społecznych w Polsce poprzez podnoszenie jakości życia mieszkańców małych i średnich miast za sprawą rozwijania zdolności miast do planowania strategicznego oraz poprawy warunków życia przy pomocy ukierunkowanych inwestycji;

- metody jakie zostaną użyte do oceny efektywności każdego działania oraz monitorowania i oceny postępów w realizacji tych celów – będą to wskaźniki wymienione na liście wskaźników produktu i rezultatu dla poszczególnych obszarów tematycznych Szwajcarsko Polskiego Programu Współpracy (adekwatne do zakresu projektu);
- regularne przeglądy postępów i raportowanie – zadania te będą spoczywać na zespole projektowym.

Krok 9: Uzgodnienie zakresu działania z interesariuszami

- zidentyfikowano grupy docelowe: głównie Mieszkańcy Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Łomży, w tym Mieszkańcy Miasta Łomża i Gminy Piątnica, pozostałych gmin obszaru funkcjonalnego i okolicznych gmin, młodzież szkolna Miasta Łomża i Gminy Piątnica, dzieci, nauczyciele, rodzice, kadra i dyrekcja; studenci; przedstawiciele rad osiedli i mieszkańcy osiedli; osoby ze specjalnymi potrzebami, osoby z niepełnosprawnościami, zagrożone wykluczeniem społecznym, rodziny z małymi dziećmi, migranci; przedstawiciele samorządu uczniowskiego; instytucje samorządowe;
- na zakres działań wpływali członkowie zespołu projektowego oraz członkowie Rady interesariuszy reprezentujący mieszkańców i instytucje obszaru; szczególnie istotne było zaangażowanie Rady interesariuszy bowiem działania będą oddziaływać na konkretne grupy społeczne;
- ocenia się, że działania nie będą oddziaływać w ten sposób by jakaś grupa społeczna traciła na realizacji danego działania lub by grupy interesariuszy mogły mieć spreczne interesy względem danego działania;
- można wyróżnić następujące główne grupy interesariuszy: władze lokalne, społeczności lokalne, przedsiębiorstwa, organizacje pozarządowe;
- jako najbardziej adekwatną (najsukuteczniejszą) metodę i strategię komunikacji z różnymi grupami interesariuszy wybrano utworzenie Rady interesariuszy, której członkowie są liderami opinii w danej dziedzinie i aktywnie włączają się w działalność lokalną;
- interesariusze byli na bieżąco informowani o postępach interesujących ich działań i całego projektu;
- komunikacja z interesariuszami pozwoliła określić konkretne potrzeby i oczekiwania względem poszczególnych działań i całego projektu;
- badano oczekiwania i preferencje kluczowych interesariuszy względem różnych wariantów – określenie wariantów działań prowadzono na spotkaniach z interesariuszami – przedstawiono, omówiono, uzgodniono zakres, warianty (strategiczny i technologiczny, realizacyjny i alternatywny) oraz potencjalne skutki danego działania; Zespół projektowy, Radę interesariuszy oraz odbiorców ostatecznych zaangażowano w ocenę uzasadnienia działania (kwestionariusz działania i poddziałania) do określenia potrzeb, problemów,

oczekiwań, korzyści, rezultatów i wpływu jaki mogą wywrzeć na działanie; wyniki zweryfikowały: potrzeby względem celów, czy działanie jest realną odpowiedzią na ich potrzeby i czy ma szansę przynieść efekt dla poprawy jakości życia; potrzeby interesariuszy zostały uwzględnione w ramach działań;

- dokonano analizy jakie ryzyka wiążą się z niezadowoleniem lub brakiem zaangażowania kluczowych interesariuszy i przewidziano adekwatne środki/rozwiązania, by zarządzać tymi ryzykami;
- zaplanowano precyzyjną strategię działania (grupy, narzędzia, terminy, formy) związaną z angażowaniem poszczególnych grup interesariuszy w planowanie i realizację działania i jest ona na tyle elastyczna, by dostosować się do zmieniających się okoliczności i reakcji interesariuszy;
- zostały zaplanowane mechanizmy pozwalające reagować na ewentualne zmiany w zaangażowaniu lub oczekiwaniach interesariuszy
- zidentyfikowano możliwości współpracy i synergii z innymi inicjatywami podejmowanymi przez inne osoby i instytucje

Krok 10: Określenie wariantów (opcji) działania możliwych do realizacji w ramach projektu

- dokonano analizy innych opcji (wariantów) realizacji poszczególnych działań, a analiza miała charakter rzeczywistego poszukiwania alternatywnych rozwiązań; zbadano wpływ poszczególnych wariantów na cele zawarte w strategiach rozwoju miasta i celach Polsko-Szwajcarskiego Programu Rozwoju Miast oraz zbadano wpływ danego wariantu na zdiagnozowane wcześniej potrzeby i problemy społeczno-ekonomiczne miasta i obszaru funkcjonalnego, wyniki analizy wzięto pod uwagę; dokonano ogólnej analizy przewidywanych kosztów realizacji każdego z wariantów; wzięto także pod uwagę koszty i korzyści w układzie krótko- jak i długoterminowych w odniesieniu do każdej z analizowanych opcji;
- wskazano ostatecznie wariant ma najlepszy stosunek ryzyka do potencjalnych korzyści;
- analizowano wpływy każdej opcji na środowisko naturalne i lokalną społeczność
- w analizie brano pod uwagę, które opcje działania oferują największą elastyczność i możliwość dostosowania się do zmieniających się warunków oraz możliwość modyfikowania lub skalowania poszczególnych wariantów;
- wszystkie analizowane opcje były zgodne z obowiązującymi przepisami i normami;
- w analizie nie przedstawiano wariantów, które z założenia byłyby nierealizowalne;
- w analizie brano pod uwagę nowoczesność zastosowanych technik i rozwiązań i w każdym przypadku opcje miały walor wykonalności
- badano oczekiwania i preferencje kluczowych interesariuszy względem różnych wariantów – określenie wariantów działań prowadzono na spotkaniach z interesariuszami – przedstawiono, omówiono, uzgodniono zakres, warianty (strategiczny i technologiczny, realizacyjny i alternatywny) oraz potencjalne skutki danego działania; Zespół projektowy, Radę interesariuszy oraz odbiorców ostatecznych zaangażowano w ocenę uzasadnienia działania (kwestionariusz działania i poddziałania);
- analizowano finansową wykonalność poszczególnych opcji, a także możliwość finansowego utrzymania efektów analizowanych opcji.

Krok 11: Zbadanie wykonalności działań możliwych do realizacji w ramach projektu

- ocenia się, że możliwe jest zakończenie działań do 31.03.2029 r.;

- przeprowadzono analizę ryzyka dla poszczególnych działań – każdorazowo określono ryzyko, przyczyny, prawdopodobieństwo, wpływ, poziom ryzyka, okoliczności zmian, działania zapobiegawcze i minimalizujące;
- ocenia się, że planowane działania są zgodne z obowiązującymi przepisami (przepisy powszechnie obowiązujące, prawo miejscowe, regulacje wewnętrzne) i warunkami określonymi w Regulaminie, wytycznych i regulacjach dotyczących wdrażania drugiej edycji szwajcarskiej pomocy finansowej dla wybranych państw członkowskich Unii Europejskiej;
- przygotowano matrycę wykonalności działań, określono niezbędne działania administracyjne oraz zidentyfikowano decyzje/ zgody/ zezwolenia/ etc. niezbędne do realizacji danego działania/ poddziałania;
- oceniono, że proponowane działania są realistyczne do wykonania w ramach dostępnych zasobów i określonych ograniczeń czasowych, a także specyficznych uwarunkowań stawianych przez wytyczne Polsko-Szwajcarskiego Programu Rozwoju Miast;
- w przypadku działań gotowych lub częściowo gotowych do realizacji określono kolejne kroki, które należy podjąć w ramach planowanego działania; zidentyfikowano wszystkie niezbędne kroki, które należy wykonać, aby uzyskać gotowość do realizacji każdego z planowanych działań – obok decyzji/ zgód/ zezwoleń/ etc. wzięto pod uwagę konieczność przeprowadzenia procedur o udzielenie zamówienia publicznego;
- w matrycy ryzyka zdefiniowano potencjalne ryzyka związane z etapami dochodzenia do pełnej gotowości danego działania, zaplanowano rozwiązania mitygujące w celu minimalizowania tych ryzyk;
- harmonogram realizacji poszczególnych działań bierze pod uwagę uwarunkowania formalno-prawne realizacji działania i uwzględnia możliwość wystąpienia sytuacji nieprzewidzianych;
- wszystkie części składowe działania lub całe działania są zaplanowane z zachowaniem zasad logiki opracowania projektu;
- co do zasady działania są od siebie niezależne i można je prowadzić równolegle, przy czym działania/ poddziałania edukacji ekologicznej są powiązane z działaniami/ poddziałaniami związanymi ze zwiększeniem dostępności do miejsc edukacji ekologicznej;
- zasoby organizacyjne (ludzkie, kompetencyjne lub technologiczne) są wystarczające do realizacji działań;
- proponowany sposób realizacji działań był uprzednio wykorzystywany przez Miasto;
- przeprowadzono szczegółową analizę kosztów związaną z realizacją każdego z działań; dokonano wstępnej analizy społecznych, finansowych i środowiskowych skutków realizacji poszczególnych działań;
- przewidywane korzyści finansowe lub inne korzyści z realizacji działań dla miasta i interesariuszy działania:
 - poprawa jakości środowiska naturalnego i życia mieszkańców; zwiększenie zaangażowania społecznego; nowoczesne miejsce edukacji ekologicznej; zmiana podejścia do ekologii; poznanie sposobów wykorzystywania rozwiązań opartych na przyrodzie; lokalnie osiąganie globalnego efektu nienarażania przyszłych pokoleń na braki i degradację środowiska; zrównoważony rozwój dzięki społeczeństwu ekowiedzy; oszczędności energetyczne, redukcji emisji gazów i pyłów, poprawa komfortu życia, zwiększenie: świadomości ekologicznej i roli OZE, promowanie budownictwa pasywnego, ochrona zasobów;
 - wykorzystanie przestrzeni publicznej przez grupy defaworyzowane do działań aktywizacji społecznej i zawodowej, integracji, otwartej komunikacji; zwiększenie równego dostępu do wysokiej jakości usług administracji publicznej; przeciwdziałanie izolacji, marginalizacji i

promowanie współpracy; kształtowanie świadomości społecznej na temat problemów osób wykluczonych społecznie;

- działanie będzie wymagało wniesienia wkładu własnego, co wynika z zapisów dokumentu "Opracowanie z dnia 03.01.2025 r. – Skutki finansowe działań dla budżetu i lat przyszłych" - link do dokumentu: <https://miastolomza.pl/skutki-finansowe-dzialan-dla-budzetu-i-lat-przyszlych-w-ramach-wstepnej-propozycji-projektu/>. W dokumencie szczegółowo określono konieczność zapewnienia wkładu własnego w ramach realizacji projektu.
- kwota wkładu własnego została dokładnie oszacowana w "Opracowaniu z dnia 03.01.2025 r. – Skutki finansowe działań dla budżetu i lat przyszłych". Dokument zawiera szczegółowe wyliczenia dotyczące wysokości niezbędnych środków, uwzględniając koszty kwalifikowalne i niekwalifikowalne.
- dostępność środków miasta na pokrycie wkładu własnego została zbadana na podstawie wieloletnich prognoz finansowych, co opisano szczegółowo w "Opracowaniu z dnia 03.01.2025 r. – Skutki finansowe działań dla budżetu i lat przyszłych". Analiza potwierdza możliwość alokacji środków w budżecie miasta.
- środki na wkład własny będą pochodziły z budżetu Miasta Łomża.
- w "Opracowaniu z dnia 03.01.2025 r. – Skutki finansowe działań dla budżetu i lat przyszłych" dokładnie zdiagnozowano i zaplanowano środki finansowe potrzebne na wkład własny.
- skutki finansowe działań dla budżetów lat przyszłych zostały szczegółowo określone w "Opracowaniu z dnia 03.01.2025 r. – Skutki finansowe działań dla budżetu i lat przyszłych". Dokument zawiera kompleksowe wyliczenia dotyczące kosztów eksploatacyjnych i utrzymania efektów projektu w kolejnych latach.
- koszty utrzymania efektów działania w okresie trwałości projektu zostały określone w "Opracowaniu z dnia 03.01.2025 r. – Skutki finansowe działań dla budżetu i lat przyszłych" i przedstawione decydom.
- uzyskano wstępną zgodę na przeznaczenie środków na utrzymanie efektów działania w okresie trwałości projektu.

Krok 12: Wybór działań do projektu

- wybrano kryteria pozwalające na wybór działań do WPP i nadano wagi poszczególnym kryteriom (stopień przygotowania działania do realizacji; znaczenie działania dla rozwoju miasta; poziom ryzyka w realizacji działania; możliwość sfinansowania z innych źródeł; możliwość zaplanowania i realizacji działania z udziałem interesariuszy; zapotrzebowanie na działanie przez potencjalnych odbiorców);
- oceniono działania możliwe do realizacji w oparciu o wybrane kryteria i wybrano do WPP działania na podstawie kryteriów;
- wskazano w WPP działania uzupełniające;
- wybrany zestaw działań bezpośrednio przyczynia się do realizacji głównych celów projektu;
- działania podstawowe oprócz tego, że realizują własne wskaźniki produktu i rezultatu przyczyniają się w sposób niebudzący wątpliwości do osiągnięcia wskaźników oddziaływania na poziomie celu ogólnego projektu i wpływają na realizację celów Polsko-Szwajcarskiego Programu Rozwoju Miast;
- działania mieszczą się w wymaganych obszarach tematycznych, wskazanych w dokumentacji konkursowej;

- szacunkowe koszty realizacji poszczególnych działań mieszczą się w limitach wskazanych w dokumentacji konkursowej Polsko-Szwajcarskiego Programu Rozwoju Miast;
- istnieje społeczne poparcie dla tak skonstruowanej listy działań tworzących ostatecznie projekt.

Krok 13: Zbadanie komplementarności działań możliwych do realizacji w ramach projektu

- umieszczając poszczególne działania na liście działań podstawowych i uzupełniających projektu dokonano analizy wzajemnego wspierania się i uzupełniania w realizacji celów projektu;
- wszystkie działania są spójne z głównymi celami projektu, a osoby przygotowujące wniosek aplikacyjny znają i rozumieją te powiązania i będą je potrafiły zaprezentować;
- na etapie przygotowania wniosku osoby go sporządzając będą potrafiły pokazać jak realizacja jednego działania wspiera lub przyczynia się do realizacji innych działań – poważnym ograniczeniem w prezentacji spójności logicznej projektu jest ograniczona liczba znaków poszczególnych pól w WPP;
- opisy, cele nazw działań zostały one przygotowane tak, aby we wniosku móc pokazać ich wzajemną integrację;
- już na tym etapie przewidziano i zaplanowano (w ramach zespołu projektowego) wspólne mechanizmy koordynacji/ zarządzania, które łączą działania;
- zaplanowane działania są wystarczająco zróżnicowane, aby adresować różne aspekty i potrzeby projektu;
- w projekcie można zidentyfikować przenikanie się grup interesariuszy pomiędzy działaniami;
- istnieją inne inicjatywy, które mogą potencjalnie wzmacniać efekty działań ujętych w ramach projektu, które warto uruchomić równolegle z wdrażanym projektem; informacja ta została odnotowana i ma szansę być w odpowiednim momencie wcielona w życie (Miasto Łomża realizuje lub aplikuje o dofinansowanie innych działań inwestycyjnych ze środków UE);

Krok 14: Określenie założeń do współpracy bilateralnej w ramach projektu

- jasno i szczegółowo zdefiniowano potrzeby i deficyty, które warto rozwiązać we współpracy bilateralnej z partnerem szwajcarskim, zdefiniowano konkretne działania lub obszary projektu, które powinny zostać objęte współpracą z partnerem i sformułowano czytelny zbiór oczekiwanych od partnera unikalnych umiejętności, zasobów czy kompetencji, którymi partner powinien się charakteryzować – współpraca w minimum dwóch obszarach tematycznych:
 - w ramach celu szczegółowego III. Ochrona środowiska i klimatu;
 - w ramach OT 11 Mniejszości i grupy w niekorzystnej sytuacji, uznanych jako istotne dla dalszego rozwoju miasta);
- powyższe proponuje się realizować poprzez:
 - wzajemne wizyty studyjne przedstawicieli samorządów (np. urzędników, członków organu wykonawczego i stanowiącego, kadry kierowniczej, kadry jednostek organizacyjnych Miasta, spółek miejskich i zakładów budżetowych, Partnerów projektu, przedstawicieli NGO, lokalnych przedsiębiorców, rad społecznych) – minimum po dwie wizyty każdej ze stron; w ramach tych wizyt odbywać się będzie wymiana pomiędzy partnerami wiedzy, doświadczeń i dobrych praktyk dotyczących rozwiązań i metod stosowanych w opisanych powyżej Obszarach Tematycznych.

- doradztwo ze strony partnera szwajcarskiego dla Miasta Łomża, ukierunkowane pod konkretne potrzeby Łomży – zgodnie z wzajemnymi ustaleniami i zidentyfikowanymi problemami i deficytami w mieście; doradztwo w formie konsultacji on-line i podczas wizyt studyjnych, realizowanych warsztatów, przez cały okres realizacji współpracy bilateralnej, w zależności od potrzeb i postępów w realizacji powiązanych działań projektowych;
- cały zespół projektowy był zaangażowany w definiowanie potrzeb i deficytów;
- w sposób czytelny i zrozumiały dla całego zespołu projektowego zdefiniowano cel przyszłej współpracy:
 - pozytywny wpływ na jakość wdrażania projektu, zwłaszcza wdrażanie zasady horyzontalnej związanej z upowszechnieniem kwestii łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, a także na podniesienie kompetencji Wnioskodawcy w tym zakresie;
 - pozytywny wpływ na jakość realizacji projektu, zwłaszcza wdrażanie zasady horyzontalnej dotyczącej upowszechnienia włączenia społecznego.
- nie wskazano obszarów, które na pewno powinny być wyłączone ze współpracy bilateralnej;
- na etapie WPP nie są znane systemowe ograniczenia/ deficyty/ specyficzne trudności partnera szwajcarskiego we współpracy z polskimi samorządami.

Krok 15: Określenie założeń do planu komunikacji i promocji projektu

- zdefiniowano główne cele komunikacyjne w ramach projektu i zdefiniowano kto jest główną grupą docelową komunikacji;
- zespół projektowy ma wiedzę, jakie są specyficzne potrzeby informacyjne różnych interesariuszy;
- zespół projektowy/ osoby odpowiedzialne za komunikację mają wiedzę, jakie są główne korzyści z realizacji projektu, które powinny zostać podkreślone w komunikacji;
- zbadano jakie kanały komunikacji będą najskuteczniejsze w dotarciu do wcześniej zdefiniowanych grup interesariuszy (np. media społecznościowe, prasa, telewizja, wydarzenia, rozmowa, spotkania, inne)
- przeanalizowano jakie zasoby są dostępne dla realizacji planu komunikacji (budżet, personel, technologie)
- Członkowie Zespołu merytorycznego i Członkowie Zespołów tematycznych odpowiadają za wdrożenie planu komunikacji i promocji projektu, osoby te znają założenia i treść projektu oraz utożsamiają się z nim w takim stopniu, by stać się jego ambasadorami;
- określono podstawowe założenia planu komunikacji (częstotliwość, grupy docelowe, źródła i narzędzia); zostaną alokowane adekwatne zasoby finansowe do wcześniej zdefiniowanych założeń wdrażania planu komunikacji – zaplanowano m.in.: uruchomienie dedykowanej podstrony internetowej i profil FB, konsultacje społeczne, cykliczne spotkania z Zespołem, Radą Interes. i odbiorcami, materiały w mediach, bieżące informowanie o postępach i etapach. Na FB krótkie filmiki dot. zaawansowania i harmonogramu realizacji. Informacje dot. bezpieczeństwa w obszarze inwestycji.
- przyjęte założenia do planu komunikacji są elastyczne i mogą być dostosowywane do zmieniających się warunków realizacji działań projektowych, potrzeb wynikających z aktualnych zdarzeń lub otrzymywanego feedbacku od odbiorców działań komunikacyjnych, zawiera metody komunikacji i promocji, które mogą zwiększyć zasięg i zaangażowanie;
- przyjęte założenia do planu komunikacji są zintegrowane ze wszystkimi działaniami w ramach projektu

- założenia do planu komunikacji wspierają inne komponenty projektu (np. upowszechnienie włączenia społecznego); założenia są wspierane przez inne komponenty projektu (np. materiały promocyjne, filmy)

Krok 16: Określenie założeń do kosztów zarządzania projektem

- określono katalog spraw/działań, którymi będzie się zajmował zespół projektowy na etapie wdrażania projektu;
- powołany zespół projektowy w 100% gwarantuje efektywną realizację projektu – doświadczenie w realizacji projektów UE oraz we wdrażaniu projektu w ramach Rozwoju Lokalnego finansowanego ze środków III edycji Funduszy norweskich i EOG na lata 2014-2021;
- określono strukturę i umocowanie tego zespołu (<https://lomza.bip.net.pl/kategorie/615-czerwiec-2024-zarzadzania/artykuly/1201-zarzadzenie-nr-25024-z-dnia-24-czerwca-w-sprawie-powolania-zespołu-projektowego-ds-przygotowania-i-realizacji-projektu-w-ramach-polskoszwajcarskiego-programu-rozwoju-miast-finansowanego-ze-srodkow-drugiej-edycji-szwajcarskiej-pomocy-finansowej-dla-wybranych-panstw-czlonkowskich-unii-europejskiej-w-celu-zmniejszenia-roznic-spolesnogospodarczych-w-obrebie-unii-europejskiej?lang=PL>)
- określono liczebność zespołu projektowego oraz wstępnie oszacowano czasowe zaangażowanie członków zespołu w prace na jego rzecz;
- oszacowano koszty związane z personelem projektu w okresie jego wdrażania;
- narzędzia wspomagające zarządzanie projektem, tj. oprogramowanie do zarządzania projektem, systemy komunikacji, są wystarczające dla realizacji projektu (zasoby własne);
- zidentyfikowano potrzeby w zakresie podniesienia wiedzy i umiejętności członków zespołu projektowego;
- zaplanowany system zarządzania projektem aktualnie nie przewiduje konieczności zatrudnienia dodatkowego personelu;
- przewiduje się usługi zewnętrzne (m.in. usługi tłumaczenia);
- budżetując koszty zarządzania projektem nie pominięto kosztów niezbędnych raportów, audytów;
- oszacowane koszty zarządzania mieszczą się w limitach narzuconych, a zaplanowane koszty spełniają kryteria wskazane w Regulaminie;

Krok 17: Sporządzenie wniosku o dofinansowanie realizacji projektu

- wniosek został przygotowany na aktualnym wzorze zamieszczonym w dokumentacji konkursowej;
- treści pomiędzy poszczególnymi częściami wniosku i fiszek projektowych są spójne;
- wniosek, w sposób czytelny i niebudzący wątpliwości, opisuje to, co jest przedmiotem jego realizacji (mimo ograniczonej liczby znaków w poszczególnych polach WPP);
- wniosek, w sposób czytelny i niebudzący wątpliwości, odpowiada na pytania zadane w poszczególnych jego częściach;
- budżet projektu jest czytelny i zawiera wszystkie informacje wymagane do oceny i późniejszego wdrażania (w tym prawidłowy podział pomiędzy SECO i SDC, zawiera koszty zarządzania oraz współpracy bilateralnej, a także czy nie przekracza minimalnych i maksymalnych wartości dofinansowania);

- zawarty we wniosku harmonogram odnosi się do wszystkich działań, jest czytelny, mieści się w okresach kwalifikowalności oraz został sporządzony w sposób wskazujący na właściwe (z uwzględnieniem sytuacji nieprzewidzianych) zaplanowanie terminów realizacji poszczególnych działań i czynności;
- przekazano gotowy wniosek do lektury osobie postronnej z prośbą o wyrażenie opinii na temat czytelności i kompletności treści zawartych we wniosku;
- sprawdzono wniosek pod kątem wymogów formalnych Regulaminu;
- sprawdzono wniosek pod kątem odpowiadania (w sposób czytelny i jednoznaczny) na wszystkie kryteria wyboru projektu zawarte w dokumentacji konkursowej;
- w proces wewnętrznej oceny wniosku była zaangażowana osoba nieuczestnicząca w pisaniu wniosku;
- załączniki (oświadczenia itp.) sporządzone zostały na aktualnie obowiązujących wzorach oraz czy załączono wszystkie załączniki wymagane Regulaminem naboru;
- zapoznano się z aktualnymi zasadami składania wniosku oraz terminami złożenia (w tym wymogami formalnymi w tym zakresie).